

TALIS-onderzoek

Hoe ervaren leraren en schoolleiders hun werk?

Misschien was jij een van de 2258 leraren of 158 schoolleiders uit het lager onderwijs die in 2024 deelnam aan TALIS? Dat is het internationale OESO-onderzoek naar de leer- en werkomstandigheden van leraren en schoolleiders. Samen met collega's uit het secundair onderwijs en 280.000 professionals wereldwijd gaf je een inkijk in je beroep. Een onderzoeksteam van de VUB analyseerde de Vlaamse resultaten en vergeleek ze met andere Europese landen¹. We geven je de belangrijkste conclusies voor het lager onderwijs².

Jong en vrouwelijk

De gemiddelde leraar in het lager onderwijs is net geen 40 jaar oud, zo'n drie jaar jonger dan in de Europese vergelijkingslanden. Het beroep is erg vervrouwlijkt: 87% van de leraren is vrouw. Schoolleiders in het lager onderwijs zijn gemiddeld 49,5 jaar. Het aantal vrouwelijke schoolleiders groeit maar blijft met 63,7% duidelijk lager dan bij de leraren.

Enorm gemotiveerd

Vlaamse leraren zijn sterk intrinsiek gemotiveerd. Meer dan in de andere landen werken ze graag met kinderen/jongeren en willen ze bijdragen aan de samenleving. Ook jobzekerheid speelt een grotere rol dan in de Europese vergelijkingslanden. Voor bijna acht op de tien leraren lager onderwijs was lesgeven hun eerste beroepskeuze. In vergelijking met TALIS-2018 is het aandeel beginnende leraren (maximum vijf jaar ervaring) voor wie het leeraarschap de eerste keuze was, wel opvallend gedaald van 75,9% naar 65,2% in 2024. Deze trend kan niet verklaard worden door de toename van het aantal zij-instromers. Die groep blijft in het lager onderwijs beperkt (4,8%).

Tevreden maar ondergewaardeerd

Vlaamse leraren en schoolleiders zijn zeer te-

vreden over hun werkomgeving. Ze werken doorgaans graag in hun school, zijn positief over hun eigen functioneren en zouden hun school aanbevelen als werkplek. Bovendien zijn Vlaamse leraren erg positief over hun relaties met collega's en leerlingen. Ruim 70% van de leraren is tevreden over het loon; bij directeurs is dat 57%, maar ook dit is meer dan in andere landen. Wel daalt, zowel bij leraren als directeurs, de tevredenheid over het bredere tewerkstellingspakket (extralegale voordelen, werkschema ...). Dit wijst op een risico: een goed salaris compenseert onvoldoende voor structurele knelpunten zoals contractvoorwaarden en werkdruk. Bovendien: waar in 2013 nog bijna de helft van de leraren lager onderwijs vond dat hun beroep maatschappelijk gewaardeerd werd, is dat nu teruggevallen tot één op de vier. Leraren voelen wel waardering van leerlingen en ouders, maar ervaren een groot gebrek aan erkenning van beleidsmakers en media.

Leraren voelen wel waardering van leerlingen en ouders, maar ervaren een groot gebrek aan erkenning van beleidsmakers en media.

TEKST
Isabel Rots

FOTO
Thierry Hebbelinck



In het Vlaamse lager onderwijs gaat minder dan 70% van de lestijd naar feitelijk lesgeven en leren.



>> **Gestresseerd**

Vlaamse leraren en schoolleiders ervaren meer stress dan hun collega's in de vergelijkingslanden. Voor leraren is de hoge administratieve last de voornaamste bron van stress. Andere belangrijke stressbronnen zijn: het lesgeven moeten aanpassen aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften en de extra taken door afwezigheid van andere leraren. Voor schoolleiders in het lager onderwijs is de voornaamste stressbron de extra taken door personeelsafwezigheden, een probleem dat zij vaker rapporteren dan hun collega's in de vergelijkingslanden. Lichtpuntje is de daling in stress over administratieve taken bij schoolleiders (-17,1 procentpunten), al duidt nog steeds bijna de helft van de directeurs lager onderwijs "te veel administratief werk" aan als bron van stress.

Toenemende werkzekerheid

In Vlaanderen heeft de grote meerderheid van de leraren een vaste aanstelling (vaste benoeming, TADD of TAO). Het aandeel vaste aanstellingen steeg in tien jaar tijd, terwijl de trend in de Europese vergelijkingslanden sta-

biel bleef. In het lager onderwijs ging het van 83,6% vaste aanstellingen in 2013 naar 90,5% in 2024, met de grootste stijging tussen 2018 en 2024. Dat hangt samen met de regelgeving sinds 2021, die een TADD mogelijk maakt na één schooljaar. Kijken we alleen naar de starters, dan zien we in het lager onderwijs een groei van 33,1% vaste aanstellingen in 2018 naar 60,9% in 2024.

Sterke groei in aanvangsbegeleiding

Het aandeel beginnende leraren lager onderwijs dat aanvangsbegeleiding krijgt, is gestegen van 30% in TALIS-2018 naar 70% in TALIS-2024. Aanvangsbegeleiding focust vooral op persoonlijke contacten en supervisie. Structurele maatregelen zoals een verminderde lesopdracht voor starters blijven een zeldzaamheid. In de vergelijkingslanden komt dit veel vaker voor.

Kampioen in aantal werkuren

In een normale werkweek besteden voltijds werkende Vlaamse leraren lager onderwijs gemiddeld 42,9 uur aan hun taken. Dat is 1,2 uur minder dan in TALIS-2013 maar nog steeds twee uur meer dan in de Europese vergelijkingslanden. Leraren in de 1ste graad secundair onderwijs presteren in Vlaanderen gemiddeld 40,4 uur per week, in de 2de en 3de graad is dit 41,1 uur. Leraren lager onderwijs geven met 24,7 uur per week ongeveer vier uur per week meer les dan leraren in de 1ste (20,7 uur) en 2de en 3de graad (20,1 uur) secundair onderwijs. Leraren in het secundair onderwijs besteden dan weer meer tijd aan het plannen van lessen en aan verbeterwerk. Voor administratief werk is de tijdsbesteding met 2,6 tot 2,8 uur per week op alle niveaus gelijkaardig.

Toename van deeltijds werk

In Vlaanderen werkt ongeveer twee derde van de leraren voltijds³. Dat is minder dan in de vergelijkingslanden. Het aandeel deeltijds werkende leraren is de afgelopen tien jaar gestegen. In het lager onderwijs ging dit van 23,5% in 2013 naar 35,2% in 2024. De grootste groep (21,6%) werkt 71-90%.

De TALIS-data tonen dat wanneer een leraar deeltijds gaat werken, de lesuren wel dalen,

maar dat de tijd voor taken zoals administratie en vergaderingen veel minder afneemt. Leraren lager onderwijs met een opdracht van 71-90% werken gemiddeld nog steeds 38,5 uur per week. Dat is meer dan in de Europese vergelijkingslanden en meer dan in het secundair onderwijs.

Sterke groei in leerlingendiversiteit

TALIS toont dat de diversiteit in Vlaamse scholen sterk is toegenomen. Deze groei zet zich sinds 2013 onafgebroken voort en verloopt sneller dan in andere landen. Vooral het aandeel scholen met meer dan 30% leerlingen van wie de thuistaal niet de instructietaal is, ligt in Vlaanderen (28,3%) duidelijk hoger dan in de Europese vergelijkingslanden (14,3%).

Grotere klassen, minder ondersteuning

In het Vlaamse lager onderwijs telt een klas gemiddeld 20,9 leerlingen, evenveel als in de Europese vergelijkingslanden en meer dan in het secundair onderwijs (18,3 leerlingen in de 1ste graad en 16 leerlingen in de 2de en 3de graad). Sinds 2013 is de gemiddelde klasgrootte in het lager onderwijs continu en significant gestegen: van 18 leerlingen in 2013 naar 20,9 in 2024. De ondersteuning door ander pedagogisch personeel is in Vlaanderen beperkter. Zowel in het lager als in het secundair onderwijs ligt de verhouding leraren tegenover pedagogisch personeel significant hoger dan in de Europese vergelijkingslanden. Dat betekent minder ondersteuning per leraar. Voor de verhouding tussen leraren en administratief of managementpersoneel is er geen verschil met de Europese vergelijkingslanden.

Behoeftte aan meer ondersteunend personeel in het lager onderwijs

De TALIS-data tonen welke tekorten schoolleiders ervaren als belemmering voor kwaliteitsvol onderwijs. Vooral in het lager onderwijs voelen zij de problemen het sterkst. In Europese vergelijkingslanden ziet 20% van de schoolleiders een tekort aan ondersteunend personeel als een ernstige belemmering, in Vlaanderen is dat bijna 30%. Dat is meer dan acht keer zoveel als in de 1ste graad secundair onderwijs en zeven keer zoveel als in de 2de

en 3de graad. Andere belangrijke belemmeringen die Vlaamse schoolleiders lager onderwijs aangeven zijn: een tekort aan gekwalificeerde leraren (19.6%), een tekort aan tijd voor onderwijskundig leiderschap (18.7%), een tekort aan lesruimtes (17.5%), een tekort aan leraren voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (16.6%) en een tekort aan fysieke infrastructuur (11.2%).

Lestijd onder druk

TALIS onderzoekt hoeveel tijd leraren effectief besteden aan lesgeven en leren. In het Vlaamse lager onderwijs gaat minder dan 70% van de lestijd naar feitelijk lesgeven en leren. Dat is minder dan in andere Europese landen én minder dan in het Vlaamse secundair onderwijs. Het verschil zit vooral in de tijd die naar administratieve taken gaat. Opvallend: tussen 2013 en 2024 is het aandeel tijd voor lesgeven en leren in het lager onderwijs met 11 procentpunten afgenomen. Ook rapporteren Vlaamse leraren meer problemen met discipline in de klas dan hun Europese collega's. Ongeveer 1 op de 3 leraren geeft aan dat ze heel wat tijd verliezen met leerlingen die de les onderbreken, veel storend lawaai ervaren in de klas en/of redelijk lang moeten wachten voordat de leerlingen rustig worden aan het begin van de les.



1. Voor het lager onderwijs gaat het over: Franstalige Gemeenschap (België), Frankrijk, Nederland, Slovenië en Spanje.
2. Vlaanderen nam ook deel aan Starting Strong, het TALIS-onderdeel over de werkomgeving en praktijken in de kinderopvang (<3 jaar) en het kleuteronderwijs. Begin december verscheen hierover een apart rapport maar dat kwam net na de deadline voor BASIS. Daarom vind je deze analyses niet in dit artikel.
3. In TALIS gedefinieerd als leraren die meer dan 90 procent van een voltijdse opdracht in één school werken.

**#trots #bezorgd
#geëngageerd**

Het COV is trots op het engagement van onze leraren en schoolleiders. Zij hebben recht op een aantrekkelijke werkplek en faire arbeidsvoorwaarden. TALIS-2024 toont een positief effect van cao-maatregelen waarvoor het COV zich sterk inzette: onder andere loonsverhoging, versnelde TADD, aanvangsbegeleiding, ondersteuning van de kerntaak, administratieve ondersteuning en het ambt beleidsondersteuner. Trots op sterk overleg!

Tegelijk blijven we bezorgd over de hoge stress en werkdruk in het basisonderwijs. TALIS wijst op grotere klasgroepen, complexere problematieken, te weinig ondersteunend personeel en een blijvende administratieve last. De lestijd staat onder druk, terwijl leraren vaker vier vijfde werken om hun werkweek werkbaar te houden.

Dit moet anders! Het COV blijft geëngageerd strijden voor een eerlijk en aantrekkelijk loon- en tewerkstellingspakket én een context waarin basisonderwijs het verschil kan maken voor elk kind. Daar wordt iedereen beter van.

Meer weten over het TALIS-onderzoek en de resultaten?
Je vindt alle info op talis2024.be